

володіння особи; 8) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото– і кінозйомки, відеозапису, засобів фото– і кінозйомки, відеозапису. Перелік таких заходів може бути передбачений окремою нормою (наприклад, у ст. 18-1 Закону), а порядок їх застосування повинен бути регламентований Порядком.

Список використаних джерел

1. Кондратьєв Я. Ю. Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2004. 444 с.

2. Микитюк М. А. Державна охорона в Україні: адміністративно-правове регулювання: [монографія] / Приват. ВНЗ «Львів. ун-т бізнесу та права». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. 471 с.

3. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 4 березня 1998 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160/98-вр>.

4. Порядок забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування: затв. Наказом Управління державної охорони України № 210 від 27 травня 2011 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0700-11>.

5. Шакун В. І. Попередження злочинності. Велика українська юридична енциклопедія. У 20-ти томах. Том 18. Кримінологія. Кримінально-виконавче право. Харків: Право, 2019. С. 351–353.

Кулакова Наталія Володимирівна,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Збереження і примноження культурної спадщини забезпечується системою правових та організаційно-управлінських заходів, що регулюються Конституцією України, ратифікованих парламентом України міжнародними конвенціями, законодавчими актами щодо забезпечення збереження культурних надбань, серед яких, Закони України «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», «Про музеї та музейну справу», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» та іншими нормативними актами.

Предметом охорони об'єкта культурної спадщини є характерна властивість об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою.

Все це обумовлює актуальність розвитку та впровадження міжнародного законодавства.

З метою обліку об'єктів матеріальної та духовної культури виняткової історичної, художньої, наукової чи іншої культурної цінності, що мають важливе значення для формування національної самосвідомості українського народу і визначають його вклад у всесвітню культурну спадщину створено Державний реєстр національного культурного надбання, до якого заносяться пам'ятки історії; пам'ятки археології; пам'ятки містобудування і архітектури; пам'ятки мистецтва; документальні пам'ятки. Також до реєстру можуть бути занесені й інші об'єкти, що становлять виняткову цінність з огляду історії, культури, етнології чи науки.

Необхідність дослідження стану, структури та тенденцій кримінальних правопорушень, що посягають на об'єкти культурної спадщини України обумовлена необхідністю отриманням достовірних даних щодо розповсюдження окремих складів кримінальних правопорушень, характеристики осіб, які їх вчинили на певній території. Знання закономірностей дасть можливість визначити не тільки різноманітні параметри досліджуваних злочинів, але й охарактеризувати осіб, що мають підвищену схильність до їх вчинення. Саме сукупність отриманих знань буде сприяти розробці ефективного прогнозу змін у стані, структурі та динаміці кримінальних правопорушень на території України.

Особливу небезпеку викликають кримінальні правопорушення пов'язані з крадіжками культурних цінностей, які мають високий рівень латентності. Викрадення, а потім торгівля ними – має характер неризикованого та високо прибуткового бізнесу для осіб, що пов'язані з організованою злочинністю. Ці кримінальні правопорушення, від крадіжки культурних цінностей до історичних атерфактів мають розповсюдження у всьому світі, починаючи від країни походження, транзиту, так і призначення. Більша частина крадіжок предметів мистецтва вчиняється не тільки з приватних квартир, але й з музеїв та місць відправлення релігійних обрядів. Це, як правило, ікони, монети, книги, зброя, картини, скульптури та релігійні предмети, золоті та срібні речі.

Чинне кримінальне законодавство [1] передбачає відповідальність за посягання на окремі об'єкти культурного надбання, а саме на культурні цінності, культурну спадщину, пам'ятки культурної спадщини, археологічну спадщину та документи чи унікальні документи Національного архівного фонду. Ефективну роль у запобіганні таким злочинам відіграють підрозділи Національної поліції, а саме оперативники Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції спільно з колегами-правоохоронцями провели 13 санкціонованих обшуків. Було вилучено 6066 предметів, які можуть мати культурну цінність, які змогли вивезти лише двома вантажними автомобілями. За попередніми оцінками, вилучені предмети мають ознаки археологічних предметів: старовинна зброя та предмети озброєння, прикраси та деталі

одягу, керамічний, металевий та скляний посуд. Окрім цього, один з вилучених предметів є стародруком і належить до бібліотечного фонду України [2].

Також необхідно звернути увагу на те, що одним з кримінальних правопорушень, що має високий рівень латентності є контрабанда культурних цінностей. Основним безпосереднім об'єктом контрабанди є встановлений порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, вказаних в диспозиції ч. 1 ст. 201 КК України [1]. Під товарами розуміється будь-яке рухоме майно, в тому числі і культурні цінності, під якими розуміється об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України. Предметом контрабанди можуть бути як і культурні цінності України, так і культурні цінності інших держав.

Служба безпеки України викрила організоване угруповання контрабандистів культурних цінностей до ЄС. Під час обшуків у зловмисників вилучено підготовлену до нелегального переправлення колекцію предметів старовини на суму майже мільйон доларів. Серед виявленого: 21 одиниця холодної зброї різних періодів, у тому числі античного, обладунки, золоті і срібні монети часів Київської Русі, а також 1800–1900-х років, численні старовинні предмети побуту.

За попередніми даними слідства, учасники угруповання організували канал незаконного переміщення культурних цінностей за кордон для продажу. Контрабандний товар ділки переправляли своїм іноземним замовникам через сервіси міжнародного поштового зв'язку. Для приховування протиправної діяльності вони вказували у деклараціях недостовірну інформацію щодо відправлення. Після завершення досудового розслідування розглядатиметься питання щодо передачі вилучених культурних цінностей до музейного фонду України.

Особливого значення сьогодні набуває інформація щодо предметів, які мають культурну цінність. Для цього МВС України створено ресурс, в якому зазначаються всі втрачені або вкрадені предмети, що мають культурну цінність. Через підвищення кількості крадіжок будь-яке уважними, адже вкрадені цінні предмети злочинці можуть виставляти на продаж. До них належать: картини; ікони; монети; скульптури; антикваріат та інше.

Для цього громадянин можуть впізнали щось з бази розшукуваних культурних цінностей [4].

Але необхідно зазначити, що кримінальні правопорушення що культурних цінностей можуть бути кваліфіковані за іншими статтями Кримінального кодексу України про що свідчить офіційна статистика. Як правило ці норми передбачають кримінальну відповідальність за крадіжки (ст. 185 КК України), грабежі (ст. 186 КК України), розбої (ст. 187 КК України), вимагання (ст. 188 КК України), шахрайства (ст. 190 КК України). Але це не виключає, що діяння де в якості

предмета виступають культурні цінності, можуть бути привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України). За даними офіційної статистики значну частку кримінальних правопорушень, що посягають на культурні цінності є крадіжки.

Тому сьогодні необхідним є створення національної бази даних, що пов'язана з базою Інтерполу про викрадені та вивезені культурні цінності.

В основі такої бази повинні бути підготовлені описи державних колекцій з використанням стандартів, що дозволяють здійснювати розповсюдження інформації у випадках крадіжки або контрабанди.

Також необхідно звернути увагу на те, що 3 24 лютого 2022 року 469 об'єктів культурної спадщини в п'ятнадцяти регіонах України було серйозно пошкоджено або зруйновано військами РФ. Збитки вже становлять сотні мільйонів гривень [5].

Найбільша кількість була вчинена у таких областях – Донецькій 30,0 % (129), Харківській 22,1 % (104), Київській 16,8 % (79) та Луганській 12,1 % (57).

В інших областях була вчинена менша кількість кримінальних правопорушень проти об'єктів культурної спадщини – в Чернігівській 8,1 % (38), Сумській 5,9 % (28), Запорізькій області 3,8 % (18), Миколаївській 2,1 % (10), Житомирській 1,2 % (6); Херсонській 1,2 % (6), Києві 1,0 % (5), Дніпропетровській 1,0 % (5), Одеській 0,85 % (4), Вінницькій 0,42 % (2), Львівській 0,21 % [5].

За даними Міністерства культури та інформаційної політики зазнали пошкоджень та руйнування не менше 140 об'єктів культурної спадщини, серед них 23 пам'ятки національного значення (21,5 %), 110 пам'яток місцевого значення (78,5 %). Окремо необхідно звернути увагу на те, що було зруйновано 53 релігійні споруди, які перебувають на обліку як пам'ятки архітектури, історії та містобудування [6].

Окремо потрібно зазначити, що і таке кримінальне правопорушення, як «Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду» (ст. 252 КК України) вчиняється. Протягом шести місяців 2022 року обліковано кримінальних правопорушень звітному періоді – 14, і 2 особам було вручено повідомлення про підозру.

За шість місяців 2022 року також було вчинено «Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини» (ст. 298 КК України) – 22 кримінальних правопорушення, і 2 особам вручено повідомлення про підозру. З них було вчинено проступки (ч. 1 ст. 298 КК України) – 1, а злочини (ч. 2–5 ст. 298 КК України) – 21 [7].

Саме тому комплексне розв'язання проблеми охорони об'єктів охорони культурної спадщини можливе при спільній діяльності світової спільноти на основі застосування запобіжних заходів, що передбачені міжнародно-правовими актами.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс: Кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Найбільшу в історії України незаконну колекцію старожитностей, вилучених у колишнього народного депутата, повернули державі. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7317.html>.
3. СБУ попередила контрабанду культурних цінностей за кордон на майже мільйон доларів. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-poperedyala-kontrabandu-kulturnykh-tsinnostei-za-kordon-na-maizhe-milion-dolariv>.
4. Культурні цінності. URL: <https://mvs.gov.ua/activity/rozsuk/kulturni-cinnosti-1888>.
5. В Україні запустили проєкт для збору коштів на відновлення зруйнованої росіянами культурної спадщини. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7566.html>.
6. Україна з часів Другої Світової війни не стикалася з таким масштабом злочинів проти культурної спадщини. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7598.html>.
7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за шість місяців 2022 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporusnennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya>.

Кулик Олександр Георгійович,

завідувач науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України, доктор юридичних наук, професор

КРИМІНОЛОГІЧНІ РИЗИКИ. ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ГРОМАДЯНАМ ПРАВА НА ПРИДБАННЯ, НОСІННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Тези присвячені аналізу кримінологічних ризиків, пов'язаних із можливим запровадженням в Україні ліберального режиму обігу цивільної вогнепальної зброї. Дослідження базується на результатах досліджень наслідків використання цивільної вогнепальної зброї у США – країні, у якій така зброя вже тривалий час знаходиться у значній кількості населення.

Ключові слова: зброя, цивільна вогнепальна зброя, ліберальний режим обігу цивільної вогнепальної зброї, вбивство, самогубство.

Theses are devoted to the analysis of criminological risks associated with the possible introduction in Ukraine of a liberal regime of circulation of civilian firearms. The study is based on the results of studies of the consequences of the use of civilian firearms in the United States, a country in which such weapons have been in a large number of the population for a long time.

Keywords: weapons, civilian firearms, liberal regime of circulation of civilian firearms, murder, suicide.